

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Rektor

YTTRANDE

Catharina Langendorf

2006-05-04 Dnr G11 1186/06

Regeringen
Utbildnings- och kulturdepartementet

Förslag till författningsändringar med anledning av en ny utbildnings- och examensstruktur för den högre utbildningen

U2006/2478UH

Göteborgs universitet (GU) avger härmed yttrande över ovan rubricerad remiss. Universitetet har tillställt fakultetsnämnderna (motsvarande) samt Göteborgs universitets studentkårer remissen för synpunkter. Samtliga synpunkter bifogas universitetets svar.

Universitetets yttrande har diskuterats i rektors referensgrupp för Bolognaarbetet vid GU den 3 maj 2006.

Sammanfattning

GU tillstyrker i huvudsak förslagen i remissen. Därtill uppfattar universitetet promemorian som utförlig, väldisponerad och lättläst. Samtidigt bör understrykas att en så omfattande reform som den föreslagna skulle förtjäna en längre remisstid. GU delar emellertid regeringens uppfattning att det är viktigt att slutliga beslut fattas senast ett år före ikraftträdandet av den nya högskoleförordningen.

Generellt har de interna remissinstanserna reagerat positivt på förslagen. Synpunkter på enskilda förslag redovisas nedan. I övrigt har reservationerna huvudsakligen gällt avancerad nivå och forskarnivå. Flera efterlyser förtydligande tillägg vad gäller den avancerade nivån, t ex tillträdesregler och relationen mellan magister- och masterexamen och deras ställning i förhållande till tillträdesreglerna för forskarnivån. Det anses otydligt vilken av dessa examina regeringen menar skall vara den egentligt forsknings- respektive yrkesförberedande. Möjligheten att inom forskarutbildningen tillgodoräkna del av utbildning på avancerad nivå förutses av några göra att många studenter som avser att söka sig till forskarutbildningen kommer att tveka att välja masterutbildning, eftersom detta skulle innebära ökade studieskulder. Därigenom skulle masterutbildningarnas ställning försvagas. Några påpekar också att studenter på masterutbildningar kan förutses hoppa av dessa om de efter första året kommer in på forskarutbildningen,

GÖTEBORG UNIVERSITY *Vice-Chancellor's Office*

Besöksadress Vasaparken *Postadress* Box 100, SE-405 30 Göteborg, Sweden

Telefon +46(0)31 773 5542 *Fax* +46(0)31 773 4389 *E-post* catharina.langendorf@adm.gu.se

varför det under en övergångsperiod kan förmodas bli problem med att planera och genomföra vissa masterutbildningar.

Eftersom examensbeskrivningar för civilekonomexamen och lärarexamen troligtvis inte kommer att skickas ut på remiss, vill GU passa på att kommentera dessa examina här. GU anser det olyckligt att göra civilekonomexamen till yrkesexamen, eftersom examen för utbildningar i ekonomi bör rymmas inom ramen för generella examina på grundnivå och avancerad nivå. Vad gäller lärarexamens nivåplacering råder det delade meningar om examen ska placeras på avancerad nivå eller delas upp på två nivåer. Den utbildningsvetenskapliga studentkåren, SLUG, vid GU och det särskilda organet för lärarutbildningen anser att hela lärarutbildningen skall ges förutsättningar att ligga på avancerad nivå. Fakulteterna har på grund av tidsbrist inte kunnat diskutera frågan ingående och har därför inte kunnat ta definitiv ställning.

GU konstaterar att regeringens förslag leder till en överkomplicerad struktur: Det blir två generella examina på varje utbildningsnivå, alltså sammanlagt sex generella examina. I framtiden blir svenska examina troligen ännu svårbegripligare i övriga Europa.

GU anser det viktigt att det i samband med genomförandet av förändringarna av utbildnings- och examensstrukturen klargörs hur dessa förändringar ska finansieras så att kvaliteten i det nya utbildningssystemet säkerställs.

Synpunkter på förslagen i remissen

Högskolepoäng

GU menar att det föreslagna systemet med högskolepoäng inte är helt oproblematiskt. Det riskerar att skapa problem under en övergångsperiod. Dessutom är det motsägelsefullt, eftersom regeringen tycks kluven mellan å ena sidan ett nytt system där högskolepoängen anger utbildningens omfattning grundad på beräknad arbetsinsats och å andra sidan ett system likt dagens för studiestödsadministrationen där högskolepoängen ska ange studietakten för den period studiestöd beviljas. Här behövs förtydliganden och kara övergångsregler.

Tillgodoräknande

GU påpekar att tillgodoräknande inom forskarutbildningen får konsekvenser för bestämmelserna gällande bidragstid för utbildningsbidrag och anställning som doktorand.

Uppgift om kurser i examensbevis

och

Examensbevis för studenter som bytt lärosäte

GU anger redan idag i examensbevisen för både generella examina och yrkesexamina vilka kurser som ingår i examen. För kurs som lästs vid annat lärosäte anges vid vilken högskola kursen godkänts. Undantagna från denna princip är hittills forskarexamina, där dessa uppgifter saknas.

Kursens fördjupning

GU anser att begreppet fördjupning i förslaget används på ett förvirrande sätt och att det där tycks betyda två saker. Å ena sidan kan det tolkas som att fördjupning äger rum på avancerad nivå och å andra sidan att den också sker inom grundnivån. Här behövs en förklaring.

Tillträde till utbildning på forskarnivå

Behörighet

och

Urval

GU anser det oklart hur ordet utbildning i satsen ”varav minst 60 högskolepoäng från utbildning på avancerad nivå” ska tolkas (pkt 2 i 9 kap. 4§). Här bör förtydligas om man med utbildning kan avse program där vissa delar ligger på grundnivå eller om det enbart avses kurser (även inom program) på avancerad nivå.

GU framhåller att förslaget - som innebär höjning av den grundläggande behörigheten till forskarutbildningen - får konsekvenser för 3-åriga utbildningar som leder till kandidatexamen, t ex yrkesutbildningar inom vårdområdet, vilka alltså inte längre skulle ge den grundläggande behörigheten. Behovet av forskarutbildade lärare för yrkesutbildningar gör att det kommer att efterfrågas nya kurser på avancerad nivå. Resursförstärkningar måste till för att detta inte ska drabba kvaliteten i grundutbildningen. Dessutom anser GU att kopplingen mellan de långa yrkesutbildningarna och forskarnivån inte tydliggörs i förslaget och att en starkare koppling mellan dessa skulle kunna öka antalet forskarutbildade yrkesverksamma. Detta skulle i sin tur ge ökade möjligheter till kontakter mellan yrkesliv och utbildning. Detta vore värdefullt inte minst ur anställningsbarhetssynpunkt.

Tredje stycket 9 kap. 6§ är motsägelsefullt eftersom det i praktiken kommer att bli svårt att bortse från masterexamen vid antagning till forskarutbildningen. Masterexamen innebär ju en fördjupad förmåga att tillgodogöra sig utbildningen i förhållande till magisterutbildning. Planeringen av utbildningar på avancerad nivå görs också problematisk vad gäller de delar som framför andra är forskningsförberedande. I praktiken antas masterutbildningarna komma att bestå av ett magisterår plus ett masterår med en utbildningsgång som för grundnivå och avancerad nivå tillsammans snarare blir 3+ 1 + 1 än 3+2. Magisterutbildningen förutses bli navet i två inriktningar där den ena vänder sig till arbetsmarknaden, med färre forskningsförberedande inslag, och den andra blir utpräglat forskningsförberedande.

Examensordningen

Synpunkter vad gäller vissa utbildningar för vilka endast en fakultet är ansvarig lämnas under följande rubriker. Fakulteternas yttranden i denna del anför GU som sina.

När det gäller skrivningarna beträffande fördjupning, upplevs formuleringen ”varav minst XX högskolepoäng skall avse fördjupning inom det huvudsakliga området för utbildningen” av vissa som vag och möjlig att missförstå. GU ser regeringens förslag som i huvudsak analogt med gällande bestämmelser och lokala föreskrifter och föreslår därför denna tydligare formulering: ”varav XX högskolepoäng med successiv ’fördjupning’ [jfr med vad som sägs under *Kursens fördjupning*] inom det huvudsakliga området för utbildningen inklusive [i förekommande fall] ett självständigt arbete om XX högskolepoäng”.

Vad gäller den avancerade nivån önskar GU precisering i målformuleringarna av förmågan att lösa problem och hänvisar till ”A Framework for Qualifications of the EHEA”, second cycle:

”...can apply their knowledge and understanding and *problem solving abilities* in new or unfamiliar environments within broader (or multidisciplinary) contexts related to their field of study”

För att öka studenternas anställningsbarhet framhåller GU att det är avgörande hur förmågan att söka information kan identifieras utifrån formuleringarna av förväntade studieresultat. Efter de senare årens utveckling ställs ökande krav på källkritik, och GU efterlyser en skärpning av den föreslagna formuleringen för högskole- och kandidatexamen ”visa förmåga att samla och kritiskt tolka relevant information” och föreslår istället ”visa förmåga att **söka**, samla, **värdera** och kritiskt tolka relevant information”.

GU anser också att formuleringen bör inkluderas i beskrivningarna för examina på högre nivåer och få genomslag i examensbeskrivningarna för yrkesexamina.

Examensbeskrivningarna uttrycker behovet av att kommunicera muntligt och skriftligt om sina slutsatser till en bred målgrupp. GU anser därför att detta för de generella examina precis som i förslaget på examensbeskrivning för arkitektexamen bör formuleras: *visa förmåga att muntligt, skriftligt och på annat sätt...*. Därmed kan högskoleutbildningarna anpassas mer till den multimediala värld som studenterna skall vara verksamma inom efter examen.

Konstnärliga examina

Konstnärlig högskoleexamen

Första stycket under kunskap och förståelse: *praktiska och teoretiska grund* bör ersättas av *konstnärliga grund*. Motivering: i paritet med generella examensbeskrivningens "vetenskapliga grund" bör det i de konstnärliga examina stå "konstnärlig grund" vilket också ger en koppling till högskolelagen. Praktisk och teoretisk grund är en olycklig formulering då det kan tolkas som en åtskillnad mellan olika kunskapsområden. Sista stycket under färdighet och förmåga: *visa*

sådan färdighet och kunskap som fordras för att självständigt verka i arbetslivet bör ersättas med *visa sådan färdighet som fordras för att självständigt arbeta med vissa uppgifter inom det område som utbildningen avser*. Motivering: Skrivningen ger en bättre parallellitet med motsvarande generella examen.

Konstnärlig kandidatexamen

Första stycket under kunskap och förståelse: *praktiska och teoretiska grund* bör ersättas av *konstnärliga grund*. Motivering: se ovan under konstnärlig högskoleexamen. Tredje stycket under färdighet och förmåga: ... *munligt och skriftligt eller på annat sätt* bör ersättas med *munligt, skriftligt och på annat sätt*. Motivering: vi bör inte ställa skriftligt och muntligt emot andra sätt att föra dialog om konst vilket skrivningens "eller" gör. Det förefaller viktigt att både behärska det muntliga, skriftliga och andra viktiga sätt formulerade inom varje enskild disciplin. Fjärde stycket under färdighet och förmåga: *visa sådan färdighet och kunskap som fordras för att självständigt verka i arbetslivet* bör ersättas med *visa sådan färdighet som fordras för att för att självständigt kunna arbeta inom det område som utbildningen avser*. Motivering: Skrivningen ger en bättre parallellitet med motsvarande generella examen. Andra stycket under värderingsförmåga och förhållningssätt: *visa förståelse för konstens roll i samhället* bör ersättas med *visa förståelse för konstens roll i samhället och människors ansvar för hur den används*. Motivering: Konsten har en viktig roll i samhället men det är också så att människor på olika sätt kan använda konsten i syften som är oetiska. Studenterna bör ha förståelse för detta ansvar.

Konstnärlig magisterexamen

Tredje stycket under färdighet och förmåga: ... *munligt och skriftligt eller på annat sätt* bör ersättas med *munligt, skriftligt och på annat sätt*. Motivering: se ovan under konstnärlig kandidatexamen. Fjärde stycket under färdighet och förmåga: *visa sådan färdighet och kunskap som fordras för att självständigt verka i arbetslivet* bör ersättas med *visa sådan färdighet som fordras för att delta i forsknings- och utvecklingsarbete eller självständigt arbeta i andra kvalificerade sammanhang*. Motivering: Skrivningen ger en bättre parallellitet med motsvarande generella examen. Andra stycket under värderingsförmåga och förhållningssätt: *visa förståelse för konstens roll i samhället* bör ersättas med *visa förståelse för konstens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används*. Motivering: se ovan under kandidatexamen.

Konstnärlig masterexamen

Tredje stycket under färdighet och förmåga: ... *munligt och skriftligt eller på annat sätt* bör ersättas med *munligt, skriftligt och på annat sätt*. Motivering: se ovan under konstnärlig kandidatexamen. Fjärde stycket under färdighet och förmåga: *visa sådan färdighet och kunskap som fordras för att självständigt verka i arbetslivet* bör ersättas med *visa sådan färdighet som fordras för att delta i forsknings- och utvecklingsarbete eller självständigt arbeta i andra kvalificerade sammanhang*. Motivering: Skrivningen ger en bättre parallellitet med motsvarande generella examen. Andra stycket under värderingsförmåga och förhållningssätt: *visa förståelse för konstens roll i samhället* bör ersättas med *visa förståelse för konstens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används*. Motivering: se ovan under kandidatexamen.

Yrkesexamina på grundnivå

Kravet att verksamhetsförlagd utbildning skall ingå finns enbart angivet för specialistsjuksköterskeexamen (s. 55). Verksamhetsförlagd utbildning bör vara en självklar del för att nå de föreslagna målen för flera yrkesexamina och bör därför antingen anges i alla relevanta yrkesexamina eller i ingen av dem.

Målformuleringen ”visa kunskap om relevanta författningar” som återkommer i alla yrkesexamina inom vårddyrkena är för lågt ställd i förhållande till de krav som ställs inom hälso- och sjukvården. Den bör utgå under ”kunskap och förståelse” och ersättas av ”visa förmåga att tillämpa relevanta författningar” under ”färdighet och förmåga”. Detta anges nedan i beskrivningarna för sjuksköterske-, röntgensjuksköterske-, specialistsjuksköterske- och barnmorskeexamina.

Arbetsterapeutexamen

För att yrkesexamen för arbetsterapeut skall leva upp till de krav som ställs inom många verksamhetsområden finns en medveten strävan om att denna yrkesexamen skall omfatta 240 högskolepoäng och därmed ligga på avancerad nivå. Detta kommer att vara synnerligen betydelsefullt för rekryteringen till forskarutbildning inom ämnet, då behörighet till forskarutbildning föreslås vara magisterexamen.

Färdighet och förmåga

Första strecksatsen:

- visa färdighet **och förmåga att självständigt och i samverkan med patienten utföra** arbetsterapeutiska åtgärder som förebygger, förbättrar och kompenserar nedsatt aktivitetsförmåga,

Andra strecksatsen:

-visa förmåga att genomföra miljöinriktade åtgärder både på individ, **grupp** och samhällsnivå,

Fjärde strecksatsen:

- visa förmåga att integrera och använda kunskap för att hantera komplexa situationer, företeelser och frågeställningar **i samverkan med och** utifrån ~~individens~~ **individens och grupper** behov,

Femte strecksatsen:

- visa förmåga att initiera och medverka i hälsofrämjande arbete **på individ-, grupp- och samhällsnivå,**

Värderingsförmåga och förhållningssätt

Andra strecksatsen:

- visa förmåga att, med helhetssyn på människan, **göra åtgärdsbedömningar genomföra åtgärder** utifrån relevanta vetenskapliga ...

Tredje strecksatsen:

- visa förmåga till ett professionellt förhållningssätt gentemot **patienter och klienter,** deras närstående **och andra målgrupper,**

Audionomexamen

Kunskap och förståelse

Andra strecksatsen

- visa kunskap om hörselhälsans betydelse för individens personlighet och sociala situation **hörseln och dess betydelse för individen** samt om faktorer som påverkar hörselhälsan, och

Färdighet och förmåga

Här föreslås att strecksatserna anges i annan ordning, samt tillägg av en sjätte:

Första strecksatsen

- visa förmåga att genomföra och tolka **planera, genomföra samt tolka, värdera och dokumentera resultat av** hörselutredningar

Som andra strecksats (tredje i författningsförslaget)

- visa förmåga att utifrån individens behov och förutsättningar **självständigt** bedöma **och i samverkan med patienten** planera, genomföra och utvärdera **habiliterande och rehabiliterande åtgärder.**

Som tredje strecksats (fjärde i författningsförslaget)

- visa förmåga att muntligt och skriftligt redogöra för och diskutera åtgärder och behandlingsresultat med berörda parter samt i enlighet med relevanta författningar dokumentera dessa, och

Som fjärde strecksats (andra i författningsförslaget)

- visa förmåga att initiera och delta i hörselfrämjande hälsovård och förebyggande åtgärder i avsikt att förhindra uppkomst av hörselskador.

Femte strecksatsen

enligt författningsförslaget.

Sjätte strecksats – tillägg av ny sats:

- **visa förmåga att undervisa och handleda samt att genomföra vägledande, arbetsledande och konsultativa uppgifter.**

Värderingsförmåga och förhållningssätt

Tredje strecksatsen

- visa förmåga till ett professionellt förhållningssätt gentemot patienter, ~~och~~ deras närstående **och andra målgrupper**

Fjärde strecksatsen

- visa ~~insikt om betydelsen av~~ **förmåga till** lagarbete och samverkan med andra yrkesgrupper, och

Biomedicinsk analytikerexamen

Färdighet och förmåga

Första strecksatsen:

- visa förmåga att självständigt planera och genomföra analyser och undersökningar, **och därvid samverka med patienten**

Andra strecksatsen:

- visa förmåga att utveckla, använda, utvärdera och **kvalitetssäkra** biomedicinska laboratorie- **och undersökningsmetoder med syfte att underlätta diagnostik och behandling**

Tredje strecksatsen:

- visa förmåga att samla in, bearbeta och kritiskt tolka analys- och undersökningsresultat, uppmärksamma och hantera avvikelser samt muntligt och skriftligt redogöra för och diskutera **vidtagna åtgärder samt analys- och undersökningsresultat** med berörda parter, **och i enlighet med relevanta föreskrifter dokumentera dessa**

En ny fjärde strecksats:

- visa förmåga att undervisa olika målgrupper samt att genomföra handledande och arbetsledande uppgifter, och

Som femte strecksats (fjärde i författningsförslaget)

- visa förmåga att informera om **kritiskt granska, bedöma och använda relevant information** och diskutera nya fakta, företeelser och frågeställningar med olika målgrupper och därmed bidra till utveckling av yrket och verksamheten

Värderingsförmåga och förhållningssätt

Tredje strecksatsen:

- visa förmåga till ett professionellt förhållningssätt ~~gentemot~~ **och därmed värna om patientprov och** patienter och deras närstående

Dietistexamen

Kunskap och förståelse

Första strecksatsen

- visa kunskap om områdets vetenskapliga grund och kännedom om aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, samt kunskap om ~~sambandet mellan~~ vetenskap och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen, och

Värderingsförmåga och förhållningssätt

Andra strecksatsen

- visa förmåga att, med helhetssyn på människan, göra åtgärdsbedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter, ~~med särskilt beaktande...~~

Fjärde strecksatsen

- visa **förmåga till och** insikt om betydelsen av lagarbete och samverkan med andra yrkesgrupper, och

Röntgensjuksköterskeexamen

Kunskap och förståelse

Fjärde strecksatsen:

- visa kunskap om relevanta författningar (förs till Färdighet och förmåga nedan)

Tillägg, ny strecksats:

- **visa kunskap om fysikaliska, biologiska och tekniska aspekter av bild- och funktionsdiagnostik**

Färdighet och förmåga

Tillägg, nya strecksatser:

- **visa förmåga att tillämpa relevanta författningar,**
- **visa förmåga att ansvara för hantering av medicinteknisk utrustning,**
- **visa förmåga att ansvara för aseptik, infektions- och komplikationsförebyggande åtgärder i samband med undersökningar/behandlingar.**

Sjukgymnastexamen

Ett av syftena med de nya utbildningsnivåerna var att öka rörligheten i Europa. Eftersom den svenska utbildningen till sjukgymnast befinner sig på grundnivå i motsats till de flesta motsvarande utbildningar i Europa vilka är 4-åriga, är det särskilt viktigt att examensbeskrivningen speglar den reella nivån och den kompetens och självständighet som utbildningen leder till.

Färdighet och förmåga

Första strecksatsen

- visa färdighet i sjukgymnastiska åtgärder samt förmåga att initiera och medverka i hälsofrämjande, behandlande, habiliterande och rehabiliterande arbete på individ-, grupp- eller samhällsnivå,

delas upp i två strecksatser:

- **visa förmåga att självständigt genomföra undersökning, bedömning och i samverkan med patienten/klienten genomföra behandling utifrån dennes behov och förutsättningar**
- **visa förmåga att initiera och medverka i hälsofrämjande, förebyggande, habiliterande och rehabiliterande arbete på individ-, grupp- eller samhällsnivå**

Författningsförslagets andra strecksats (enligt detta förslag den tredje) skrives: visa förmåga **att undervisa olika målgrupper samt** att genomföra vägledande, arbetsledande och konsultativa uppgifter

Värderingsförmåga och förhållningssätt

Tredje satsen, ett tillägg:

- visa förmåga till ett professionellt förhållningssätt gentemot **patienter**/klienter och andra målgrupper

Sjuksköterskeexamen

Examensmålen för sjuksköterskeexamen är alltför generellt formulerade och bör omformuleras så att de bättre stämmer överens med det yrke de är avsedda för:

Kunskap och förståelse

Andra strecksatsen:

- visa kunskap i planering, ledning, **styrning** och samordning av vårdarbetet,

Tredje strecksatsen:

- visa kunskap om förhållanden i samhället som påverkar ~~barns~~ kvinnors och mäns hälsa **i livsspannet**
(Det är otillräckligt att enbart lyfta fram en åldersgrupp, såsom barn i förslaget. Alternativt kan "äldre" läggas till.)

Fjärde strecksatsen:

- ~~visa kunskap om relevanta författningar~~ (förs till Färdighet och förmåga nedan)

Färdighet och förmåga

Första strecksatsen:

- visa förmåga att självständigt och i samverkan med patienten **och närstående** ge vård och behandling utifrån patientens behov och förutsättningar, **inklusive vård i livets slutskede, samt leda och utvärdera omvårdnadsåtgärder,**

Andra strecksatsen:

- visa förmåga att hantera läkemedel **och andra behandlingar** på ett...

Tillägg, nya strecksatser:

- **visa förmåga att tillämpa relevanta författningar,**
- **visa förmåga att hantera medicinteknisk utrustning**

Värderingsförmåga och förhållningssätt

Tillägg, en sjätte strecksats:

- **visa förmåga att möta människor i kris**

Socionomexamen

Riksdagen har beslutat att förlänga civilingenjörs- och arkitektutbildningarna med en termin men inte att socionomutbildningen ska förlängas med motsvarande en termin. Det är anmärkningsvärt att man i Sverige inte anser sig ha resurser att satsa på utbildning för de yrkeskategorier som ska stödja svaga och utsatta grupper i samhället – nyckelgrupper för en hållbar utveckling – utan bara väljer att satsa på traditionella "tillväxt"-yrken. Vi bör vara ett

föregångsland i den frågan och åtminstone ha minst lika lång utbildning för socialarbetare som man har i vissa andra europeiska länder nämligen 4 år.

En tydlighet i frågan om att studenter på samma meriter kan begära examensbevis för såväl en generell examen som en yrkesexamen ser vi som mycket positivt. Det är också bra att det blir en tydlighet i vilka kurser som ingår i respektive examen samt att det framgår på vilken nivå dessa kurser ges. Framförallt är det viktigt för socionomexamen där 20 poäng i yrkesexamen kan utgöras av kurser på avancerad nivå.

Regering gjorde i propositionen *Ny värld – ny högskola* en bedömning om vilka examina som bör utgå som yrkesexamina i examensordningen. Bland dessa återfanns inte social omsorgsexamen utan man avvaktade den speciella utredning som hade att se över detta. Ingen hänvisning finns i den nya propositionen till denna utredning så social omsorgsexamen är borttagen utan vidare kommentarer. Det framstår därför inte som klart huruvida socionomutbildningen även ska innefatta social omsorgsexamen. I all synnerhet gäller det som examensordningen för socionomexamen nu gör begränsningar till förebyggande socialt arbete och socialt förändringsarbete.

Vi har följande synpunkter på de föreslagna målen för socionomutbildningen:

Samtliga mål anges under de tre rubrikerna *Kunskap och förståelse*, *Färdighet och förmåga* och *Värderingsförmåga och förhållningssätt*. Enligt skrivning sid. 18 stycke 5 är den första strecksatsen under rubriken *Kunskap och färdigheter* att betrakta som en generell målformulering som sammanfattar kraven på socionomstudentens förväntade studieresultat. I den förslagna utformningen av målen är detta inte tillräckligt tydligt markerat. Istället förleddes man tro att alla strecksatser under rubriken *Kunskap och färdigheter* är av samma vikt och skall behandlas med samma omsorg.

En övergripande fråga vi har handlar om innebörden av begreppen *Färdighet och förmåga*. Att bägge begreppen används som rubrik men att man enbart i den första av de fyra strecksatserna använder bägge begreppen indikerar att de ges en innehållslig skillnad. Vari denna skillnad blir emellertid inte klarlagt. Med vår tolkning av begreppen bör även de tre återstående strecksatserna enbart innehålla begreppet *förmåga*.

Vid första strecksatsen under rubriken *Färdigheter och förmåga* ställer vi oss frågande till benämningarna *förebyggande- och förändringsarbete*. Det förefaller oss ligga en begränsning i den valda formuleringen.

När det gäller målen under den tredje rubriken *Värderingsförmåga och förhållningssätt* har vi inget i sak att erinra. Däremot ställer vi oss frågan i vilken mån här angivna strecksatser bidrar till att särskilja socionomexamen från andra närliggande examina som psykologexamen, sjuksköterskeexamen och sjukgymnastexamen, då strecksatserna i allt väsentligt är identiska. Dessutom konstaterar vi – igen – att de nämnda utbildningarna har väsentligt större resurstilldelning än socionomprogrammet.

Tandhygienistexamen

I den av Socialstyrelsen år 2005 fastställda kompetensbeskrivningen för tandhygienisten framgår att omfattningen av arbetsområdet har breddats sedan 1992 års beslut om omfattningen av tandhygienistexamen. Den bredd och djup i kunskap som krävs för att den examinerade tandhygienisten, på ett patientsäkert sätt, skall kunna ansvara även för de nya arbetsuppgifterna rymms inte inom en grundutbildning om 120-högskolepoäng. Dessutom kommer tandhygienistexamen om 120-högskolepoäng, som enda medellång

vårdutbildning, inte att ge behörighet för tillträde till fortsatt utbildning på avancerad nivå enligt Bologna-modellen.

Tandhygienistexamen bör därför uppnås först efter kursfordringar om 180 högskolepoäng.

Kunskap och förståelse

Första strecksatsen

- visa ~~känedom~~ **kunskap** om områdets vetenskapliga grund och **känedom** om aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, **samt kunskap som sambandet mellan vetenskap och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen,**

Färdighet och förmåga

Andra strecksatsen

- visa förmåga att självständigt svara för regelbundna undersökningar av munstatus **och kunna diagnostisera sjukdomarna karies och parodontit,** samt att utreda och analysera behov av munhälsovårdande insatser,

Självständigt arbete

I analogi med att tandhygienistexamen bör omfatta 180 högskolepoäng bör lydelsen i stället vara

”För tandhygienistexamen skall studenten inom ramen för kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete) **om minst 15 högskolepoäng.**”

Yrkesexamina på avancerad nivå

Apotekarexamen

Kunskap och förståelse

Fjärde strecksatsen, förslag till ny skrivning:

- visa **fördjupad** kunskap om utveckling av **nya läkemedel, läkemedelsprövning och av** läkemedelsanvändning i ett **nationellt och** internationellt perspektiv, och

Färdighet och förmåga

Tredje strecksatsen, tillägg:

- visa fördjupad förmåga att **som läkemedelsexpert** självständigt identifiera, analysera och lösa...

Fjärde strecksatsen, förslag till ny skrivning:

- visa förmåga att i både nationella och internationella ~~och~~ sammanhang muntligt och skriftligt informera olika målgrupper om läkemedel och **dess utveckling samt** användning.

Värderingsförmåga och förhållningsätt

Andra strecksatsen, tillägg:

- visa förmåga att verka inom såväl **apoteksväsendet och läkemedelsområdet forskning** som hälso- och sjukvården...

Femte strecksatsen, tillägg:

- visa insikt om betydelsen av lagarbete och **såsom läkemedelsexpert** om samverkan med andra yrkesgrupper, och

Sjätte strecksatsen, tillägg:

- visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och fortlöpande utveckla sin kompetens **såsom läkemedelsexpert**

Övrigt

Det bör definieras hur strikt man skall hålla på att de sex månadernas apotekspraktik skall utföras på apotek eller om möjlighet finns att förlägga en del av dessa inom annan farmaceutisk verksamhet med tanke på den breda apotekarrollen i Sverige.

Barnmorskeexamen

Kunskap och förståelse

Andra strecksatsen:

- visa **såväl bred som fördjupad kunskap inom området reproduktiv och perinatal hälsa, inbegripet** kunskap om **och förståelse för** förhållanden i samhället som påverkar kvinnors, mäns, **barns och familjers hälsa,**

Fjärde strecksatsen:

- visa kunskap om relevanta författningar (förs till Färdighet och förmåga nedan)

Färdighet och förmåga

Första strecksatsen:

- visa fördjupad förmåga att självständigt ~~och i samverkan med patienten~~ **identifiera avvikelser, planera och handlägga normal graviditet, förlossning och barnsängstid, samt** planera och genomföra undersökningar och behandlingar **inkluderande antikonceptions- och preventivmedelsrådgivning i samråd med kvinnan och hennes partner, med utgångspunkt utifrån patientens** behov och förutsättningar,

Andra strecksatsen:

- visa förmåga att hantera läkemedel **samt förskriva sådana i födelsekontrollerande syfte och** på ett adekvat sätt kunna informera om effekter och biverkningar,

Tillägg, nya strecksatser:

- **visa förmåga att tillämpa relevanta författningar,**
- **visa förmåga till lagarbete och samverkan med andra yrkesgrupper inom vård och socialtjänst,**

Detta bör ingå i färdighet och förmåga liksom för andra yrkesexamina på avancerad nivå.

Åttonde strecksatsen (enligt författningsförslaget):

- visa **fördjupad** förmåga att **på vetenskaplig grund** kritiskt granska, bedöma och använda relevant information samt diskutera nya fakta, företeelser och **frågeställningar inom området reproduktiv och perinatal hälsa** med olika målgrupper och därmed bidra till utvecklingen av yrket och verksamheten

Värderingsförmåga och förhållningssätt

Tredje strecksatsen:

- visa förmåga till ett professionellt förhållningssätt gentemot **kvinnor, deras partner** patienter och deras närstående

Fjärde strecksatsen:

~~— visa insikt om betydelsen av lagarbete och samverkan med andra yrkesgrupper inom vården, och~~

Denna sats föreslås ingå under Färdighet och förmåga, se ovan.

Självständigt arbete (examensarbete)

Obligatoriskt examensarbete om 15 högskolepoäng är inte förenligt med de mål som examen skall uppnå inom ramen för 90 högskolepoäng. **För att förslaget med examensarbete skall kunna realiseras krävs motsvarande utökad utbildningstid för barmorskeexamen.**

Juristexamen

Juridiska institutionen anser att förslaget tydligare avspeglar de krav vi redan i dagsläget ställer på våra juriststudenter för erhållandet av en Juris kandidatexamen. Ur en pedagogisk synvinkel är det positivt att studenterna ges möjlighet att ur såväl examensbeskrivningen som utbildningsplan tydligare kunna utläsa vilka färdigheter en jurist bör besitta utöver gedigna ämneskunskaper. Att belysa vikten av färdigheter såsom samarbetsförmåga, förmåga att muntligen och skriftligen diskutera och redogöra för slutsatser, analyseringsförmågan, samt skicklighet att kunna planera och genomföra kvalificerade uppgifter inom givna tidsramar ställer vi oss således positiv till.

För att kunna erbjuda studenterna en möjlighet att öva sig i de ovan nämnda färdigheterna juristrollen kräver bör dock det ekonomiska tilldelningssystemet ses över. I dagsläget är juristutbildningen en av de billigaste utbildningarna i landet. Det är något som vi anser är fullständigt oacceptabelt. Då vi sedan hösten 2004 har en ny utbildningsplan med många nya pedagogiska kursupplägg med betydligt fler praktiska inslag under utbildningen vet vi av erfarenhet att dessa kurser ofta är väldigt tids- och resurskrävande.

Det vi anser tydligare bör framgå är att Juristexamen är en examen på avancerad nivå. Vid en jämförelse mellan kraven för juristexamen och en generell masterexamen blir kravställningen missvisande vad gäller juristexamen eftersom kraven för en tvåårig masterexamen är betydligt högre än vad gäller 4,5 årig juristexamen.

Exempel:

Mastersexamen: Studenten skall enligt förslaget kunna ”kritiskt och systematiskt integrera kunskap samt analysera, bedöma och hantera komplexa företeelser, frågeställningar och situationer, även med utgångspunkt i begränsad information.

Juristexamen (blott 6 månader kortare än Mastersexamen): Studenten skall med motsvarande färdighet och förmåga enligt förslaget bara kunna ”visa fördjupad förmåga att tillämpa kunskap samt göra kvalificerade bedömningar”.

Språkligt anser vi slutligen att första stycket, första strecksatsen under rubriken ”Kunskap och förståelse” bör omformuleras pga cirkelresonemang. Av den nuvarande textens lydelse, ”visa sådan fördjupad kunskap om och förståelse för centrala juridiska ämnen som krävs för att arbeta som domare, åklagare, kronofogde eller för verksamhet som advokat eller annat yrke som förutsätter sådan kunskap och förståelse”, är det mycket svårt att utläsa vad som åsyftas.

Logopedexamen

Mål

Förslag till tillägg: ”...som krävs för **logopedyrket och för att få** behörighet som...”

Kunskap och förståelse

Andra strecksatsen, förslag till ny skrivning:

- visa **såväl bred som** fördjupad klinisk, pedagogisk och terapeutisk kunskap om ~~metodik~~ vid habilitering och rehabilitering av röst-, tal-, språk- och sväljstörningar

Tredje strecksatsen, förslag till ny skrivning:

- visa förståelse för att ~~röst-, tal-, språk- och sväljförmågan~~ **kommunikationsförmågan** är en integrerad del av individens personlighet och sociala situation, och

Färdighet och förmåga

Första strecksatsen, förslag till ny skrivning:

- visa fördjupad förmåga att självständigt undersöka, bedöma och behandla ~~den språkliga kommunikationsförmågan hos individer med olika former av röst-, tal-, språk- och sväljförmågan~~ **de vanligast förekommande störningarna inom det logopediska verksamhetsområdet**

Femte strecksatsen, förslag till tillägg:

- visa **fördjupad** förmåga att kritiskt...

Värderingsförmåga och förhållningssätt

Andra strecksatsen, förslag till tillägg:

- visa **fördjupad** förmåga att, med...

Fjärde strecksatsen, förslag till ändring:

- visa ~~insikt om betydelsen av~~ **förmåga till** lagarbete...

Läkarexamen

Representanter från läkarutbildningarna i Sverige träffades den 24 april 2006 för att diskutera remissen rörande de nya examensbeskrivningarna.

Gruppen enades om ett dokument som nu färdigställs från Lunds universitet. Detta dokument kommer att tillställas departementet snarast.

Psykologexamen

(s 51 i förslaget):

Mål

För psykologexamen skall studenten visa sådan kunskap och förmåga som krävs för psykologyrket och för att fullgöra föreskriven praktisk tjänstgöring (PTP) som fordras för att få legitimation som psykolog.

Skälet till att stryka "... självständigt arbeta som psykolog ..." är att man inte får arbeta självständigt som psykolog utan legitimation, som erhålls först efter fullgjord PTP-tjänstgöring.

Skälet för att byta behörighet mot legitimation är att psykologyrket är ett legitimationsyrke.

Sjukhusfysikerexamen

Sjukhusfysikerexamen bör omfatta 300 högskolepoäng.

Specialistsjuksköterskeexamen

Omfattning

Formuleringen om "verksamhetsförlagd utbildning" bör utgå alternativt läggas till samtliga yrkesexamina inom vårdområdet där detta är en förutsättning för att kunna nå målen.

Kunskap och förståelse

Andra strecksatsen

- visa **fördjupad** kunskap om områdets vetenskapliga...

Färdighet och förmåga

Första strecksatsen

- visa fördjupad förmåga att i samråd med patient och närstående **/familj** identifiera vårdbehov, upprätta omvårdnadsplan samt leda och utvärdera omvårdnadsåtgärder, **inklusive vård i livets slutskede, samt i enlighet med relevanta författningar dokumentera dessa,**

Andra strecksatsen

- visa förmåga att medverka i planering, uppföljning och utveckling av verksamheten samt bidra till ett effektivt resursanvändande **i komplexa vårdssituationer,**

Femte strecksatsen

- visa **fördjupad** förmåga att medverka vid och självständigt utföra undersökningar och behandlingar ~~inklusive vård~~ ~~inklusive vård~~ i livets slutskede

Sjätte strecksatsen

- visa ~~vårdpedagogisk~~ fördjupad förmåga **att undervisa olika målgrupper samt genomföra handledande, arbetsledande och konsultativa uppgifter** (Denna formulering bör ange progression jämfört med sjuksköterskeexamen.)

Tillägg, ny strecksats:

- **visa förmåga till lagarbete och samverkan med andra yrkesgrupper såväl inom hälso- och sjukvården som inom vård och omsorg**

(Denna formulering bör ingå i färdighet och förmåga i likhet med andra yrkesexamina på avancerad nivå.)

Värderingsförmåga och förhållningssätt

Andra strecksatsen

- ~~visa förmåga till lagarbete och samverkan med andra yrkesgrupper inom vård och socialtjänst,~~

(flyttad till Färdighet och förmåga, se ovan)

Fjärde strecksatsen

- visa förmåga att ~~identificera sitt behov av ytterligare kunskap och fortlöpande utveckla sin kompetens~~ **verka för kunskapsutveckling och ett adekvat resursutnyttjande inom specialistsjuksköterskans kompetensområde, kunna initiera och bedriva utvecklings- och förändringsarbete samt verka för erfarenhets- och kunskapsutbyte nationellt och internationellt**
(Denna formulering bör ange progression jämfört med sjuksköterskeexamen.)

INRIKTNINGAR

... *inriktning mot anestesisjukvård*

Första strecksatsen

- visa förmåga att **självständigt** ansvara för övervakning...

... *inriktning mot operationssjukvård* (sid 57)

Första strecksatsen

- visa förmåga att ansvara för aseptik, **assistans** och instrumentering, ...

... *inriktning mot onkologisk vård* (sid 57)

Första strecksatsen

- visa förmåga att hos patienter med behov av onkologisk vård **självständigt** observera, bedöma och åtgärda komplexa vårdbehov samt **utvärdera tillämpade omvårdnadsåtgärder**, och

Andra strecksatsen

- visa sådan kunskap och färdighet som krävs för att arbeta med **antitumoral behandling** såsom cytostatikaterapi eller strålbehandling.

... *inriktning mot hälso- och sjukvård för barn och ungdomar* (sid 57)

Tredje strecksatsen

- visa ~~sådan kunskap som krävs~~ **förmåga** för att kunna ansvara för hälsoundersökning och vaccinationsverksamhet.

... *inriktning mot psykiatrisk vård* (sid 58)

Första strecksatsen

- visa förmåga att **hos patienter med psykiatriskt vårdbehov självständigt** observera, bedöma, åtgärda och utvärdera komplexa vårdbehov,

Andra strecksatsen - utgår

- visa förmåga att möta människor i kris,
(Denna formulering motsvarar mål för sjuksköterskeexamen.)

Tredje strecksatsen

- visa sådan kunskap och färdighet för att medverka i behandling **och kunna leda omvårdnadsarbete**, habilitering och rehabilitering inom psykiatrisk vård och omsorg.

Självständigt arbete (examensarbete)

Obligatoriskt examensarbete om 15 högskolepoäng är inte förenligt med de mål som examen skall uppnå inom ramen för 60 högskolepoäng (för inriktning mot distriktssköterska 75 poäng). ***För att förslaget med examensarbete skall kunna realiseras krävs motsvarande utökade utbildningstid för specialistsjuksköterskeexamen.***

Specialpedagogexamen

Institutionen för pedagogik och didaktik (IPD) ansluter sig inledningsvis till att specialpedagogexamen inplaceras på avancerad nivå. I detta sammanhang vill IPD dock påpeka svårigheten med att Bolognaanpassa specialpedagogexamen, utan att i nuläget kunna koppla den till framtida examensmål för lärarexamen, som i förslaget anges som behörighetskrav. I synnerhet gäller det lärarexamen mot senare åldrar.

Enligt nu gällande lokala beslut vid de lärosäten som har examensrätt för utbildningen ställs förutom krav på lärarexamen att yrkeserfarenhet finns (för närvarande tre år). IPD anser att erfarenhetskravet är mycket viktigt i relation till examensmålen i förslaget (se bl.a. tredje strecksatsen under rubriken "Kunskap och förståelse"), så viktigt att detta behörighetskrav skulle kunna inarbetas i examensordningen.

Begreppen "självständigt" och "självständighet" återfinns under ett flertal av examensmålen och förslagstexten ger i flera fall sken av att specialpedagogen ensam skall utföra arbetsuppgifter som skall leda till de mål examensordningen anger. IPD föreslår därför att begreppen kan behöva tydliggöras i formuleringar som handlar om att självständigt kunna använda och integrera kunskaper, kunna göra självständiga ställningstaganden och visa självständig initiativförmåga, liksom att självständigt kunna samverka med andra yrkesgrupper (se förslag nedan under "Kunskap och förståelse"). Den sistnämnda synpunkten är inte minst viktig, eftersom specialpedagogen förväntas kunna verka inom utbildningssektorer där samverkan och samarbete framhålls som betydelsefulla även i andra sammanhang (se t.ex. lagtexter och läroplanstexter). Visserligen omnämns under rubriken "Värderingsförmåga och förhållningssätt" att specialpedagogen skall visa insikt om betydelsen av lagarbete och samverkan med andra yrkesgrupper. Detta mål uttrycker, enligt IPD, alltför mycket av en till intet förpliktigande kunskap av vad som är önskvärt i en yrkesutbildning till specialpedagog.

Kunskap och förståelse

Med utgångspunkt i vad som framhållits ovan föreslår IPD att första strecksatsen får följande ordalydelse:

- visa sådan kunskap och förståelse som krävs för att självständigt, i samverkan med andra

yrkesgrupper, arbeta som specialpedagog för barn, ungdomar och vuxna i behov av stöd inom förskola, förskoleklass, fritidshem, skola eller vuxenutbildning.

Alternativt:

- visa sådan kunskap och förståelse som krävs för att självständig, i samverkan med andra yrkesgrupper, arbeta som specialpedagog inom förskola, förskoleklass, fritidshem, skola eller vuxenutbildning.

Andra strecksatsen föreslås utvecklas och få följande ordalydelse:

- visa fördjupad insikt i barns, ungdomars och vuxnas utveckling och lärande samt fördjupad kunskap och förståelse inom specialpedagogik, och

Färdighet och förmåga

Förslag till ny strecksats:

- visa förmåga att tillämpa författningar inom det pedagogiska och specialpedagogiska området

Femte strecksatsen föreslås utvecklas och få följande ordalydelse:

- visa förmåga att självständigt genomföra uppföljning och utvärdering samt i samverkan med ledning och andra yrkesgrupper leda pedagogiskt utvecklingsarbete med målet att kunna möta behoven hos alla individer i verksamheten.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

IPD menar att ett professionellt förhållningssätt innehåller fler delar än självkännedom och empatisk förmåga, varför den första strecksatsen föreslås få följande ordalydelse:

- visa professionellt specialpedagogiskt förhållningssätt

IPD anser att ordet " eget " i tredje strecksatsen kan uteslutas, eftersom det även är av stor betydelse att värderingsförmåga av etiska aspekter skall känneteckna allt forsknings- och utvecklingsarbete, inte bara det egna.

Strecksatsen föreslås därför få följande ordalydelse:

- visa förmåga att identifiera och beakta etiska aspekter på forsknings- och utvecklingsarbete,

Avslutningsvis vill IPD framhålla vikten av att i examensordningen ange för vilken verksamhet utbildningen är avsedd, vilket är i linje med förslaget under rubriken "Övrigt".

Beslut i detta ärende har fattats av prorektor Kerstin Norén. Ärendet har beretts av Bolognakoordinator Catharina Langendorf.

Kerstin Norén